

Po zgonie Marszałka Piłsudskiego

W przewidywaniu śmierci

Silny organizm długo opierał się chorobie

W związku z chorobą i śmiercią Marsz. Piłsudskiego dowiadujemy się jeszcze następujących szczegółów:

Przebieg choroby

Wiadomości o stanie zdrowia ś. p. Marszałka Piłsudskiego nie były podawane ze zrozumiałych względów do wiadomości publicznej. Jak się teraz okazuje, lekarzy leczących Marszałka niepokoił od kilku miesięcy coraz gorzej jego wygląd, niewspółmierny do choroby nerek, na którą cierpiał oddawna.

W Wielki Piątek, dnia 19 kwietnia, Marszałek dostał po raz pierwszy ataku wzdęcia. Sprawdzone z Wiednia profesora Wenckenbacha, który wraz z dr. Stefanowskim stwierdził raka żołądka i wątroby. Prof. Wenckenbach spędził w Warszawie dwa tygodnie i wobec pewnej poprawy w stanie zdrowia chorego odjechał do Wiednia.

Od Wielkiego Piątku jednak zaczęło się krwotoczne stadium choroby, jedynie silny organizm i stosowane rozmaite zastrzyki i lekarstwa podtrzymywały życie Marszałka.

W ubiegły piątek, kiedy nastąpiło gwałtowne pogorszenie, kpt. Bajan polecił do Wiednia i przywiózł samolotem prof. Wenckenbacha po raz wtóry. Stan chorego był jednak już właściwie beznadziejny.

Ostatni dzień

W niedzielę rano dr. Stefanowski przywiózł do Belwederu ks. Kornilowicz, kapłana w zakladzie dla ociemniałych w Łaskach, znanego z ascetycznego życia i głębokiego rozumu. Odbity się spowiedź, ale z przerwami, ponieważ marszałek tracił chwilami przytomność. Nastąpiło potem pewne chwilowe polepszenie, a około południa ostateczna ułama przytomności i agonja. W Belwederze, prócz rodziny i lekarzy, byli również obecni do zgonu gen. Wieniawa-Dłuszczyński i gen. Składkowski. Obydwaj, jak wiadomo, lekarze.

Eksportacja zwłok

Eksportacja ciała marsz. Piłsudskiego z Belwederu do katedry św. Jana odbędzie się prawdopodobnie w czwartek wieczorem, aczkolwiek data ta jeszcze nie jest ostatecznie ustalona ze względów technicznych.

Oszkłona trumna będzie ustawiona w głównej nawie katedry. Katedra będzie otwarta dla wszystkich przez całą noc, cały dzień i noc następną tak, aby każdy mógł po raz ostatni ujrzeć twarz Marszałka i złożyć mu hołd. Przy trumnie pełnić będą straż hono-

Tłumy przed Belwederem

Do późnej nocy przed Belwederem bezustannie gromadziły się nieprzeliczone tłumy. Wszyscy pragnęli dostać się do wnętrza aby oddać ostatni hołd szczerą kom-

Już od roku 1920

Osoby należące do bliskiego otoczenia ś. p. marszałka Piłsudskiego utrzymują, że od 1920 r. zdawał on sobie sprawę, iż stan jego zdrowia stale się pogarsza. Dażył też do tego, aby przygotować kadry rządzące, któreby choć częściowo wypełniły lukę na wypadek jego śmierci.

W tym celu, zdaje się, powołał do życia ciało doradcze w postaci konferencji b. premierów i innej ciała pomocniczej. Nie przychodził na posiedzenia rady ministrów rozmyślnie, aby kolejnym premierom i ministrom pozostawić zupełną swobodę działania w dziedzinie polityki wewnętrznej.

Polityka zagraniczna

Całą uwagę poświęcił natomiast polityce zagranicznej, którą interesował się do ostatniej chwili. Będąc już ciężko chorym, przyjął angielskiego kanclerza przywójnej pieczęci, mr. Edena. Audjencja jednak musiała być skrócona spowodowała silnego osłabienia Marszałka.

Przed przyjazdem francuskiego ministra spraw zagranicznych Laval Marsz. Piłsudski wyraził wobec min. Becka chęć odbycia rozmowy z p. Lavalem w cztery oczy, o ile lekarze na to pozwolą. Jak wiadomo, życzenie to było niewykonalne. W ubiegły piątek jednak Marszałek przyjął min. Becka i z dużym zainteresowaniem wysłuchał jego sprawozdania o konferencji z min. Lavalem.

Do ostatnich niemal chwil życia rozmawiał poufnie z gen. Rydz-Śmigłym, który w najbliższych dniach otrzymał ma stopień generała broni.

Testament

Czy ś. p. Marszałek Piłsudski pozostawił jakieś rozporządzenie dotyczące polityki wewnętrznej i zagranicznej, spraw personalnych i nominacji Ministra Spraw Wojskowych — to okaże się zapewne z testamentu, który podobno pozostawił i który ma być otwarty po pogrzebie.

rową generałowie, oficerowie wszystkich szczebli i podoficerowie. Nabożeństwo żałobne, którego termin uzależniony jest od dnia eksportacji, odprawi ks. kardynał Kakowski.

Dzień eksportacji ciała z katedry na kolej, która je przewiezie wraz z orszakem do Krakowa, będzie wyznaczony i ogłoszony prawdopodobnie we czwartek wieczorem. Pociąg będzie jechał bardzo wolno i zatrzyma się na wielu stacjach po drodze.

Z całego świata przybywają Polacy na pogrzeb

Fragiczna wieść o zgonie Józefa Piłsudskiego odbiła się smutnym echem wśród wszystkich Polaków rozsianych po całym świecie.

Na pogrzeb Józefa Piłsudskiego przybyć mają liczne delegacje

Stypendjum im. marsz. Piłsudskiego na Uniwersytecie Warszawskim

Wczoraj popołudniu odbyło się posiedzenie nadzwyczajnej rady wydziału lekarskiego U. W., na którym uchwalono ufundować stypendjum im. pierwszego marszał-

Polonii Zagranicznej. Sygnalizowano już przybycie tysięcy Polaków z Czechosłowacji. Zapowiedziany jest również przyjazd licznych delegacji wychodźstwa polskiego z Francji i Niemiec.

ka Polski, doktora medycyny honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego Józefa Piłsudskiego, dla studentów medycyny lub młodych lekarzy.

Przerwa pracy na znak żałoby

KATOWICE, 13.5 (PAT.). Wiadomość o zgonie marszałka Piłsudskiego nadeszła w późnych godzinach wieczornych. Dziś od samego rana na wszystkich gmachach państwowych i samorządowych oraz na domach prywatnych powiewają flagi państwowe,

nowych na ręce p. woj. Grazińskiego składali kondolencje przedstawiciele wszystkich konsulatów, mających swą siedzibę w Katowicach, reprezentanci ciał samorządowych, samorządu gospodarczego, przemysłu, delegacje organizacji społecznych i t. d.

Prezydium m. Katowic zwołało na godzinie 17 w dniu dzisiejszym nadzwyczajne posiedzenie Rady Miasta.

Telegram kondolencyjny Ojca św.

RZYM, 14. 5. (PAT.). Wczoraj popołudniu przybył do ambasady polskiej przy Watykanie kardynał sekretarz stanu Pacelli i wyraził amb. Skrzyńskiemu swe współczucie spowodowane stratą, jaką poniosła Polska.

Substytut kardynała sekretarza stanu mons. Ottaviani przybył do nieścisłambasadorowi, że Ojciec Święty głęboko wzruszony zgonem marsz. Józefa Piłsudskiego przesyła Panu Prezydentowi telegram kondolencyjny oraz że kardynał sekretarz stanu w imieniu Ojca św. i własnym, przesyła telegram z wyrazami współczucia pani Marszałkowej.

MIASTO WATYKANSKIE, 13.5 (KAP.). Ojciec św. wystosował do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej następujący telegram:

Rząd francuski na pogrzebie

PARYŻ, 14. 5. (PAT.). Agencja Havasa donosi: Rząd francuski na pogrzebie Marszałka Piłsudskiego reprezentować będzie minister spraw zagranicznych Laval i marsz. Petain. W związku z tą decyzją rządu min. Laval zatrzyma się w Warszawie w drodze powrotnej do Moskwy. Marszałek Petain wyjedzie do

celem złożenia hołdu zmarłemu marszałkowi.

O godz. 12 we wszystkich zakładach przemysłowych na całym terenie Śląska przerwano pracę, poezem przed zgromadzeniami zalogami odczytano oświadczenie Pana Prezydenta Rzeczypospolitej. Równocześnie Unia Polskiego Przemysłu wysłała depesze kondolencyjne na ręce p. premiera Ślaska i p. ministra handlu i przemysłu.

„Bierzemy żywy udział w smutku Waszej Eksceleencji i w żalobie zawsze szczególnie drogiej Naszemu sercu Polski. Modlimy się o wieczny odpoczynek dla duszy zmarłego Marszałka jak również o zgodę, pokój i pomyślność Polski, błogosławiąc jej całej w Pańskiej Dostojnej Osobie”.

J. Em. Kardynał Sekretarz Stanu Pacelli przesyła w imieniu Ojca św. do Pani Marszałkowej Piłsudskiej następującą depeszę:

„Jego Świątobliwość bierze żywy udział w wielkim bólu Pani i, zanosząc z całego serca modły za zmarłego Marszałka, przesyła Waszej Eksceleencji i całej rodzinie pociechę błogosławieństwa apostołskiego, do którego pragnę dołączyć wyrazy mego osobistego współczucia”.

Warszawy po ustaleniu oficjalnym daty pogrzebu.

RZYM, 14. 5. (PAT.). Agencja Stefani podaje, że na uroczystościach pogrzebowych Marszałka Piłsudskiego rząd włoski reprezentowany będzie przez ambasadora Bastianiego, a armia włoska — przez specjalną delegację z gen. Graziolim na czele.

Kondolencje

W związku ze śmiercią marsz. Piłsudskiego Pan Prezydent otrzymał szereg depesz kondolencyjnych:

Z najgłębszym wzruszeniem przyłączam się do żałoby Polski i do wielkiego bólu Waszej Eksceleencji w chwili, w której zeszedł ze świata gorący patriota i wielki żołnierz, który żył swoje poświęcił pełnemu chwale wskrzeszeniu swojej ojczyzny. Dzieło jego wspaniałe zrealizowane pozostanie jednym z najdonioślejszych czynów i jednym z najsławniejszych aktów odbudowy, jakie zna historia.

Naród francuski złączony z narodem polskim wziąłmi odwiecznej i nieziszczalnej przyjaźni bierze udział w żałobie i w ciężkiej próbie, która spada na serce i rozum narodu. Tak, jak Polska, Francja zachowała po wieczne czasy pamięć tego, który, zwróciwszy w chwilach najcięższych, jak i najniebezpieczniejszych, był ucieleśnieniem ducha ojczyzny.

Albert Lebrun.

Depesza kanclerza Rzeszy Adolfa Hitlera:

Głęboko poruszony wiadomością o zgonie Marszałka Piłsudskiego wyrażam Waszej Eksceleencji i rządowi polskiemu najszczerze współczucie i moim i rządu Rzeszy. Polska traci w nowożytności wielkiego państwa i twórcę swego nowego państwa i swego najwspanialszego syna. Wraz z narodem polskim również naród niemiecki obchodzi żałobę spowodowaną śmiercią tego wielkiego patrioty, który przez swą pełną troskę o wspólnotę z Niemcami oddał nie tylko swoją duszę, ale i swoją krew i życie. Jego śmierć jest wielką stratą dla Europy.

Niemiecki kanclerz Rzeszy Adolf Hitler.

Depesza regenta Węgier:

Z uczuciem najgłębszego bólu doznaję smutnej wiadomości o śmierci Marsz. Piłsudskiego. Uśłuch, jakie ten wielki patriota oddał nie tylko swej własnej Ojczyźnie, lecz i światu całemu, sprawia wzbudza powszechny żal, jaki naród węgierski dzieli z całym sercem szczerze żałujemy, że widzi, jak schodzi ze świata żytych przykład Indziej wielkości i jeden z największych przywódców Węgier. Proszę Waszą Eksceleencję o przyjęcie w tej smutnej chwili wyrazów najgłębszej sympatii mojej, jak również całego narodu węgierskiego.

Miklós de Horthy
Regent Królestwa Węgier

Depesza króla bułgarskiego:

Głęboko żałujemy smutną wiadomością o śmierci sławnego Marszałka Piłsudskiego wyrażam Panu, Panie Prezydencie, jak również i Narodowi Polskiemu me kondolencje,

pełne wzruszenia i zapewniam Pana o najżywszym udziale, jaki Bułgaria bierze w wielkiej żałobie, którą dotknęła Polska.

(—) Borys.

Depesza prezydenta Hiszpanji:

Z głębokim smutkiem dowiaduję się o śmierci nieodżałowanego Marszałka Piłsudskiego i ze wzruszeniem proszę Waszą Eksceleencję o przyjęcie mojej kondolencji oraz zapewnienia mego głębokiego współczucia. — Niceto Alcalá Zamora — Prezydenta Republiki Hiszpańskiej.

Telegram prezydenta Czechosłowacji:

Bolesnie zaskoczony śmiercią marszałka Piłsudskiego przyłączam się do żałoby, którą dotknęła Polska.

T. G. Masaryk.

Depesza prezydenta Łotwy Alberta Kwiesisa:

Głęboko wzruszony śmiercią pana Marsz. Piłsudskiego, proszę Waszą Eksceleencję o przyjęcie zapewnienia uczuć bolesnego współczucia, w którym Łotwa przyłącza się jednomyślnie do bezmiernego żałoby, którą opatrzność dotknęła tak okrutnie Naród Polski, powołując do siebie bohatera narodowego, którego imię pozostanie nawsze niezatarte w historii Polski wskrzeszonej i w sercach jej obywateli.

Albert Kwiesis.

Depesza prezydenta w. m. Gdańska Greisera:

Głęboko wzruszony wiadomością o nagłej śmierci marszałka Piłsudskiego wyrażam Panu, Panie Prezydencie, oraz polskiemu rządowi i ludowi w imieniu rządu Wolnego Miasta Gdańska, jak i osobiste me najserdeczniejsze współczucie. Również Gdańsk bierze szczerze udział w żałobie spowodowanej śmiercią tego wielkiego męża stanu, który stale gorąco występował za dobrą współpracą między Gdańskiem a Polską.

Artur Greiser
Prezydent Senatu
W. M. Gdańska.

Depesza prezydenta konfederacji Szwajcarskiej:

Rada związkowa, będąca również wyrazicielem uczuć narodu szwajcarskiego przyłącza się całym sercem do żałoby narodowej polskiej. Wielka indywidualność Marszałka Piłsudskiego, który był już legendarnym bohaterem, pozostanie związana nazawsze ze wspomnieniem pełnego chwale wskrzeszenia jego państwa.

Minger
Prezydent Konfederacji Szwajcarskiej.

Pan Prezydent Rzeczypospolitej otrzymał pozbawiony depesze od króla Karola rumuńskiego, który przesyłał mu spowody śmierci marszałka Józefa Piłsudskiego serdeczne wyrazy współczucia

oraz od zastępcy premiera Estonji Kaarela Enpalu, pełniącego obowiązki prezydenta republiki.

Jak donoszą ze Lwowa, arcyb. ks. Twardowski, arc. obrządku ormiańskiego Teodorowicz i ks. metropolita Szeptycki wysłali depesze kondolencyjne na ręce pana Prezydenta.

W prezydium rady ministrów złożono specjalną księgę, do której wpisują się dygnitarze i dyplomaci.

Ambasador francuski p. Jules Laroche wraz z całym personelem ambasady złożył kondolencję w Belwederze i zapisał się do specjalnej księgi.

Do kancelarii cywilnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Prezydium Rady Ministrów, Generalnego Inspektoratu Armii, oraz na ręce p. Aleksandry Piłsudskiej nadchodzą ze wszystkich stron świata depesze kondolencyjne.

J. E. ks. kardynał Prymas Hlond wystosował na ręce gen. Rydza-Śmigłego, generalnego inspektora sił zbrojnych, depeszę treści następującej:

Spowodu zgonu genialnego twórcy zwycięskiego wodza i pierwszego marszałka armii polskiej Józefa Pił-

sudskiego składam serdeczne kondolencje tejże armii na ręce Pana Generała.

(—) Kardynał Prymas Hlond.

Związek Wydawców Dzienników i Czasopism wysłał następującą depeszę do Pani Marszałkowej Aleksandry Piłsudskiej:

Pani Marszałkowa Aleksandra Piłsudska — Belweder — Warszawa.

Wstrząśnięci do głębi zgonem Wielkiego Wodza i Sternika Narodu Polskiego w imieniu Polskiego Związku Wydawców Dzienników i Czasopism składamy Czcigodnej Pani Marszałkowej wyrazy najgłębszego współczucia i hołdu dla pamięci Wielkiego Męża.

(—) Prezes Rady Naczelnej Feliks Mrozowski, Prezes Zarządu Głównego Stefan Krzywoszewski, Dyrektor Związku Stanisław Kauzik.

Depeszę kondolencyjną wystosował Związek Wydawców Dzienników i Czasopism, pozbawiony premiera Ślaska.

Żałobny

znaczek pocztowy

Minister Poczty i Telegrafów polecił podwładnym sobie urzędom wypuścić pocztowy znaczek obiegowy 25 groszowy z czarną obwódką i z podobizną Marszałka Piłsudskiego.

Na statku „Pułaski“

KOPENHAGA, 13. 5. (PAT.). Na stojącym w tutejszym porcie statku „Pułaski“ wywieszono flagi żałobne. Dziś o godz. 9.30 na pokładzie statku odbyła się uroczysta Msza żałobna, na której obecni byli poseł Rplitej Sokolnicki z członkami poselstwa, delegacje wychodźstwa w Kopenhagie z żoną i kapitanem na czele. Po nabożeństwie poseł Sokolnicki odczytał oświadczenie Prezydenta, poczem zebrani w podniosłym nastroju wśród głębokiego

wzruszenia odśpiewali hymn narodowy.

Żałoba w Gdańsku

Prezes Senatu gdańskiego Gral ser zawiadomił komisarza generalnego Rplitej w Gdańsku, że na wszystkich gmachach oficjalnych i terenie W. Miasta Gdańskiego będą wywieszone sztandary, opuszczone do połowy masztu w dniu 13 b. m. i dniu pogrzebu Marsz. Piłsudskiego

Zydzi w Łodzi dążą do rozwiązania rady miejskiej

ŁÓDŹ, 14. 5. Wśród żydów łódzkich coraz bardziej zaznacza się chęć wycofania radnych żydowskich z miejscowej Rady Miejskiej. Stanowisku temu daje wyraz dziennik żydowski „Łódz Post“, który pisze:

„Nasuwa się pytanie, czy nie byłoby lepiej gdyby radni żydowscy i socjaliści opuścili Radę

Miejską i pozostawili większość endecką razem z grupą sanacyjną. Może to spowodowałoby rozwiązanie rady. Jest rzeczą nie do pomyślenia przecież, żeby sanacja pracowała z endecją, albo ewent. pozostawała w opozycji. Jedyne wyjście do zamknięcia tej radostacji hilerowskiej z ulicy Pomorskiej, sązącej jad i nienawiść antysemitką na całą Polskę, to spowodować rozwiązanie Rady. To jest jedyna słuszną racją stanu całej ulicy żydowskiej całego społeczeństwa żydowskiego”.

Zagrał rzewnie przed sądem na żelaznej rurce

KOŁOMYJA, 14. 5. Przed sądem przysięgłych w Kołomyji toczył się proces przeciwko Janowi Tomczukowi, który zamordował w Balicach handlarza byłą Michajluka, uderzywszy go kilkakrotnie żelazną rurką po głowie. Ponieważ według obrony oskarżonego, zabójstwo to było tylko przypadkowe, a owa rurka żelazna, długości około pół metra, służyła Tomczukowi jako furjarka do przystawiania, prokurator zaproponował oskarżonemu, by zagrał coś ładnego na tej rur-

jance przed sądem.

Tomczuk wówczas odegrał na żelaznej rurce kilka melodii hułuckich, grał z prawdziwym mistrzostwem, a w pewnym momencie naraz przerwał i głośno się rozplakał, wywołując wzruszenie wśród publiczności. Grał przecież o cenę własnego życia...

Lekarze stwierdzili u Tomczuka zmniejszoną poczytalność. Wobec tego wyrok przysięgłych zapadł łagodny i Tomczuka skazano tylko na dwa lata więzienia.

Już jest spekulacja Na opaskach żałobnych

Wobec olbrzymiego zapotrzebowania na krepę i inne materiały żałobne, ceny tych materiałów gwałtownie się podniosły. Tuzin opasek żałobnych kosztował około 5 zł, obecnie usługa pobrać zań po 9 zł, a nawet 14 zł.

Komisariat Rządu na m. st. Warszawę zwrócił się do kupieckich grupowań konfekcyjnych o przeciwdziałanie w własnym zakresie obywatelom procederowi uprawiania spekulacji na żałobie narodowej.

Stwierdzone przez oddział aprowizacyjny Kom. Rządu wypadki usiłowania uprawiania nadożnych typów będą z całą bezwzględnością, wliczone do arestowania winnych.

Od Administracji

Celem uniknięcia pomyłek w wysyłce naszego pisma, prosimy Szan. Prenumeratorów o dokładne i wyraźne podawanie adresów

Sza iapin będzie śpiewał

PARYŻ, 14.5 (PAT.). Szalapiu opuszczał dźwięki w Neuilly sur Seine. Jak słychać, choroba nie wpłynęła na głos artysty.